

SKÖTSELPLAN
För Naturreservatet
Björksättrahalvön

Huddinge kommun

Skötselplan för Björksättrahalvöns naturreservat

Föreliggande skötselplan har reviderats. Den ursprungliga skötselplanen togs fram år 1998 inför inrättandet av naturreservatet Björksättrahalvön. Skötselplanens mål gäller i princip utan tidsbegränsning. En översyn av skötselplanen bör dock göras efter tio år för att bedöma behovet av en revidering av åtgärdsdelen. Vid denna revidering har främst kapitel 3–6 uppdaterats men också andra justeringar har genomförts för att anpassas till nuvarande förutsättningar och organisation inom Huddinge kommun. Även redaktionella justeringar har utförts.

Revideringen har gjorts av naturvårdsenheten i Huddinge kommun. Skötselplanen fastställs av kommunfullmäktige i Huddinge kommun.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

A. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data
2. Grund för beslut samt föreskrifter
3. Beskrivning av området

B. PLANDEL

1. Disposition och skötsel av mark och vatten
 - 1.1 Övergripande mål
 - 1.2 Generella riktlinjer och åtgärder
 - 1.3 Behandling av skötselområden
2. Anordningar för friluftslivet
 - 2.1 Övergripande mål
 - 2.2 Åtgärder och skötsel
3. Gränsmarkering, skyltning
4. Reservatsförvaltning och tillsyn
5. Uppföljning
6. Ekonomi
7. Källförteckning

KARTOR

- I. Översiktskarta
- II. Skötselkarta

A. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

Kartor Ekonomiska kartbladen 10I 3f, 10 I 2f.

Koordinater rubinkod 10I 3f 020 230

Area 85 hektar varav landareal 85 hektar.

Landarean fördelar sig på följande naturtyper, hektar:
Skog 76 hektar och hagmark 9 hektar.

2. Grund för beslutet samt föreskrifter

Grunden för beslutet om naturreservat samt föreskrifter för reservatet finns i sin helhet i kommunstyrelsens reservatsbeslut, fattat den 9 februari 1998.

3. Beskrivning av området

3.1 Naturförhållanden

Björksättrahalvön (eller Lasättraskogen som den också kallas) är ett skogsområde av skiftande karaktär som ligger inom Örlångens naturvårdsområde. I höjdpartierna finns gammal hållmarkstallskog och i vissa svackor växer gran. Runt om området dominerar lövskog med stort inslag av hassel och ek. Små sumpskogspartier finns spridda i hela området. Naturvärdena är mycket höga med flera sällsynta växter och djur och området är till största delen orört vad gäller skogsbruk. Inom hela området finns en rad rödlistade arter och signalarter, både djur och växter, som påvisar att här finns mycket höga naturvärden knutna till orörda skogar. De artgrupper som är särskilt aktuella är fåglar, insekter, kärlväxter, vedsvampar, lavar och mossor. Flera av de arter som förekommer här är mycket sällsynta även i ett riksperspektiv. I sydöstra delen finns en hagmark med mycket höga värden för den biologiska mångfalden. Här finns bland annat mycket sällsynta lavararter på hagmarkens ekar. Området betas av kor.

Björksättrahalvön, som ligger i ett typiskt södertörniskt sprickdalslandskap, ligger i den nordöstra delen av Hanveden. I norr avgränsas området av sjön Örlången och i syd av Lännavägen.

3.2 Rörligt friluftsliv

Området är av riksintresse för det rörliga friluftslivet. Huddingeleden är den enda markerade leden inom naturreservatet. Frånvaron av skogsbruk inom reservatet gör att en känsla av vildmark kan infinna sig. Området ingår även i den övergripande grönstrukturen för Stockholmsregionen där detta utgör en viktig del av ett kärnområde.

3.3 Tillgänglighet

Området är relativt lättillgängligt. Från Huddinge centrum går linjebussar till Lissma och cykelväg finns nästan ända fram. För bilburna finns parkeringsplatser framför allt vid naturreservatets huvudentré Ebbadalsvägen 17 alternativt vid Gladövik, Ebbadalsvägen 13.

3.4 Slitage- och störningskänslighet

Området är tämligen orört och idag ringa slitet. Dock finns störningskänsliga fåglar i området där särskilt vissa strandpartier är känsliga.

B. PLANDEL

1. Disposition och skötsel av mark och vatten

1.1 Övergripande mål

Det övergripande målet med skötseln är att uppfylla syftet med reservatet. Syftet för området är att bevara ett orört skogsområde och därigenom bevara de naturvärden som är knutna till skogsekosystemen. Vidare är målet att bevara den hagmark som är belägen i södra delen av området genom fortsatt betesdrift. Björksättrahalvöns värden som strövområde för det rörliga friluftslivet är också viktigt. För Björksättrahalvöns naturreservat är dock naturvårdens intresse överordnat det rörliga friluftslivet i den mån intressena inte kan förenas.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Detaljanvisningar för vissa av naturreservatets skötselområden återfinns i avsnitt 1.3. Här nedan redogörs för de generella riktlinjer som skall gälla för skötseln.

Målen med skötseln av reservatet är följande:

- Skogen skall av naturvårdsskäl lämnas för fri utveckling. Några skogsobjekt kan dock av naturvårdsskäl behöva skötselåtgärder vilka preciseras i bifogad skötselplan.
- Hävdgynnade växt- och djurarter skall kunna leva kvar inom de i skötselplanen angivna hagmarkerna.
- Något byggande för friluftslivet (vindskydd, toaletter, omklädningshytter o dyl) är ej aktuellt.

1.3 Behandling av skötselområden

Områdesbeskrivningarna nedan omfattar skötselområden med speciella riktlinjer. Texten uppger områdesbeskrivning, mål med skötseln, samt åtgärder för att uppnå målet. Förutom detta gäller, som i området som helhet, de generella riktlinjerna.

I den mån generella och speciella riktlinjer talar mot varandra, gäller de speciella riktlinjerna.

Nedan följer delområdesbeskrivningar med i några fall specificerade skötselanvisningar. Avgränsningarna av skötselområdena finns markerade på bifogad skötselplanekarta.

Delområde A 8 ha

Beskrivning: Björksättrahalvöns kilometerlånga västsluttning-bergbrant bildar objektet. Skogen är en blandskog av ek, asp, björk, sälg, tall och gran. Ganska grova träd finns av alla trädslag. Av riktiga gammelekar finns några exemplar längst i söder nära Lännavägen samt något exemplar ej långt från den nordligaste åkern. Hassel dominerar buskskiktet. Det är gott om lågor i sluttningen.

Lavflora: Trots att objektet är orört sedan ganska länge så är skogen ej utpräglad gammal. På träden hittas därför mest vanliga lavar. På asp finns flera arter bl a den sällsynta *Acrocordia cavata* (hotkategori 3). Skriftlaven *Graphis scripta* är ej ovanlig på hassel som visar upp en fin slätbarksflora. Den gamla eken långt uppe i norr hyser en intressantare lavflora med arter som rödbrun knappålslav *Sclerophora coniophae* (hotkategori 4) samt den ovanliga *Pertusaria coccodes*. Området behöver åldras ytterligare ett antal årtionden innan det blir rikt på bl a sällsyntare lavar. Det är viktigt att de gamla ekarna sparas liksom bestånden runt dem. Naturvärdena knutna till asp bör också beaktas.

Svampflora: I södra delen av området finns glanskremla som brukar växa i granskog på rikare mark. En nordlig och i Mälardalen ej vanlig art i området är kött-tickan. Här finns även den gula fingersvampen, bland hassel, som brukar indikera värdefulla miljöer.

Insektsfauna: En hotklassad skalbagge förekommer i området. det är svampbaggen *Mycetina cruciata* (hotkategori 4) som lever i murkna stammar av olika trädslag som är angripna av svamp. Arten är sällsynt och förekommer i Sverige upp till Hälsingland.

Mål: Blandskog med stort ädellövinslag.

Skötsel: Naturvårdande skötsel får utföras för att nå målet med skötselområdet. Detta innebär försiktiga gallringar för att gynna ek, annat ädellöv men även triviala lövträd som exempelvis asp. Alla bergsbranter lämnas helt utan åtgärder.

Delområde B 30 ha

Beskrivning: Området består av dels ganska flack, lite sumpig mark i de centrala delarna, dels hållmarksområden bevuxna av tall. De flackare partierna täcks av skog där asp, ek, gran dominerar med enstaka tall, björk och klibbal. Några riktigt grova aspar finns i de södra delarna. Det som är mest iögonfallande är den stora mängden stormfälld gran i norra delen som bildar ett virrvarr av lågor.

Svampflora: Det mest anmärkningsvärda svampfyndet är den gransotdyna (hotkategori 0) som hittades 1992. Den såg senast 1830 i Halland. Här på Björksättrahalvön växte den på en granlåga. Den hotade kandelabersvampen (hotkategori 4) växer också i området liksom den ovanliga koralltaggsvampen. Även inom hållmarkstallskogar finns höga naturvärden och förekomster av rödlistade arter däribland laxtickan (hotkategori 4) som finns på några platser.

Lavflora: Tre hotklassade lavar förekommer inom området. Inom hotkategori 3 finner vi *Lecidea epixanthoides* samt *Microcalicium arenarium*. Den tredje arten är *Arthonia spadicea* (hotkategori 4).

Mossflora: Två sällsynta mossor finns i området. Det är dels långfliksmossan som kräver en granskog med riklig förekomst av lågor. Den andra mossan är västlig hakmossa som indikerar lång skoglig kontinuitet.

Mål: Naturskog.

Skötsel: Fri utveckling.

Delområde C 7 ha

Beskrivning: Övervägande delen av östra utkanten av Björksättrahalvön är bevuxen med stort inslag av ädellövträd. Ek, al, asp och lönn är dominerande trädslag. De nordöstra delarna av detta område utgörs av en svagt sluttande klibbalskog på översilningsmark. Längre mot söder blir sluttningen mer accentuerad och trädskiktet mer blandat med gran, ek, asp och någon lönn. Trädskiktet är genomgående ganska ungt. I södra delen av området blir inslaget rikt på hassel i en sluttning mot öppen mark. Särskilt i delen mot Lilla Lasättragärdet växer mycket hassel. Bitvis gott om lågor. Trolldruva växer rikligt.

Svampflora: Några intressanta svampar i området är violspindling, (*Hygrophorus quercetorum*) och blek kantarell.

Insektsfauna: I området finns en mycket artrik fauna med många sällsynta arter som är bundna till denna typ av biotop. Här finns det några ihåliga träd (ek och asp) som bildar viktiga mikrobiotoper för en del arter som enbart kan leva i den miljön. Följande sällsynta arter förekommer i området.

Den hotade bruna trädmyran (hotkategori 2) är bunden till grova ekar, där samhällen ofta anläggs under lös bark eller i rötskadad ved på levande träd. Ett samhälle finns vid roten på en ek i södra delen av området. Bland i övrigt sällsynta men ej hotklassade arter hittar vi bl a två mycelbaggar *Colenis immunda* och *Agathidium nigrinum*. Båda är sällsynta och den senare har här sin enda förekomst i Sörmland. Den förekommer på tickor eller i murket trä som är angripet av svamp. Här har den påträffats i ihålig asp. Flugbaggen (*Silis ruficollis*) är en sällsynt våtmarksart som lever på smalkaveldun. Den har påträffats på kanten till Lilla Lasättragärdet. På samma ställe förekommer den sällsynta björklevende praktbaggen (*Agrilus betuleti*). I kanten mot Stora Lasättragärdet finns fuktbaggen (*Cryptophagus pubescens*) som är en sällsynt art som lever på svampvävnader och ruttnande ämnen.

Mål: Varierat skogsbestånd med stort inslag av ädellövträd.

Skötsel: Naturvårdande skötsel. Dock kan vissa gallringar av bl a gran behöva göras för att gynna ädellövträden.

Delområde D 1 ha

Beskrivning: Alkärr som dikats. På marken ligger gott om död ved och fallna stammar. Trolldruva växer rikligt.

Flera sällsynta och rödlistade lavar finns inom området. Inom hotkategori 3 *Lecidea epixanthoides* och inom hotkategori 4 *Arthonia spadicea* och *Phlyctis aglaea*. Dessutom förekommer två lavar som är i övrigt sällsynta nämligen *Dimerella pineti* och grynig knappnålslav *Chaenotheca chrysocephala*.

Mål: Alkärr

Skötsel: Naturvårdande skötsel. Gynna förekomsten av klibbal, gran gallras bort regelbundet. Återställning av utdikningen av alkärret kan med fördel utföras.

Delområde E 2 ha

Beskrivning: Ett skogsparti med gran, asp och al. Här finns gott om död ved, en del med många trädsvampar.

Mål: Naturskog.

Skötsel: Fri utveckling.

Delområde F 4,5 ha

Beskrivning: Ett skogbevuxet bergsparti med framför allt tall, gran och asp.

Mål: Naturskog.

Skötsel: Fri utveckling.

Delområde G 1 ha

Beskrivning: Alkärr i kanten mot hygge. Det är ett ganska skuggat område med ett tjockt näringsrikt jordlager med ormbunksvegetation och trolldruva. Förutom al växer här även björk.

Mål: Alkärr.

Skötsel: Naturvårdande skötsel. Gynna förekomsten av klibbal, gran gallras bort regelbundet.

Delområde H 1 ha

Beskrivning: Område med grova aspar i ett granparti. Det finns även en del lågor. Några av aspar är döda fast de fortfarande står. På asparna finns det gott om tickor ffa aspeldticka och fnöskticka. Området är glest och uthugget och därmed tämligen solexponerat.

Insektsfauna: I området förekommer flera sällsynta och hotklassade arter. Två rödlistade skalbaggar förekommer. Den ovanligaste är vedsvampbaggen *Mycetophagus fulvicollis* (hotkategori 2) som är mycket sällsynt i hela Sverige. Den lever i tickor som växer på döda lövträd, främst asp. Den andra är barksvampbaggen *Rhizophagus cribatus* (hotkategori 4). Den är sällsynt i hela Sverige och lever i barkborregångar där den jagar dess larver. En annan intressant skalbagge som är funnen i området är dödgrävaren *Necrodes litoralis* som lever på kadaver.

De grova liggande granstammarna och granstubbarna kan utgöra tänkbara utvecklingsbiotop för många arter som ej hittats. Här finns troligtvis mer att hitta.

Svampflora: Precis söder om området på en tall uppe på berget växer den hotade laxtickan *Hapalopilus salmonicolor* (hotkategori 4).

Mål: Aspbestånd

Skötsel: Naturvårdande skötsel i enlighet med målet får bedrivas. Området är av mycket stort värde för insektsfaunan och flera fynd av hotade skalbaggar finns. Dess halvöppna karaktär med många fallna och döda stammar, liggande ved och gott om tickor bildar en mycket intressant miljö för värmeälskande sällsynta evertebrater.

Liggande stammar och alla döda träd spelar en mycket viktig roll för framtidens insektsfauna. Betydelsen av det rika inslaget med tickor för insektslivet bör även betonas. Detta gäller inte minst den förekommande vedsvampbaggen (*Mycetophagus fulvicollis*). Om mängden grövre stammar och lågor ökar kommer det ytterligare bidra till att sällsynta arter kan hitta sin biotop och få fäste i området. Det som kan utgöra ett hot mot insektsfaunan i denna miljö är avverkning och bortplockning av stammar och lågor. Även för stor igenväxning av sly som kan skugga området kan vara till skada. Borttagande av sly måste dock ske med varsamhet så att man inte ändrar områdets karaktär. Ett stort antal av de förekommande arterna har ingen möjlighet att överleva i en förändrad biotop.

Delområde I 8,5 ha

Beskrivning: Ett höjdområde med tall och i svackorna gran. I kanterna runt om växer även en del ek.

Två hotade tickor förekommer i området. Dels *Antrodia pulvinascens* (hotkategori 3), dels laxtickan (hotkategori 4).

Mål: Naturskog.

Skötsel: Naturvårdande skötsel i enlighet med målet. Detta kan innebära åtgärder som friställning av värdefulla naturvärdesträd som till exempel ek och tall.

Delområde J 1,5 ha

Beskrivning: Ett mycket komplext och varierat område. Verkar orört sedan ganska länge. I mitten går ett alstråk med sälj av inte allt för gamla träd men dock delvis med utvecklade socklar. Området har troligen varit mer öppet tidigare. Runt alkärret är skogen blandad med huvudsakligen gran men även bl a ek, björk, asp

och mycket grov hassel. Ganska mycket död ved med främst grova grånågor finns. En bäck rinner genom området ut mot Orlången.

Mål: Alkärr omgiven av blandskog

Skötsel: Naturvårdande skötsel i enlighet med målet. Alkärrret gallras kontinuerligt på gran. Vattenvårdande insats får utföras.

Delområde K 5 ha

Beskrivning: Ungskog. Detta är det enda objekt inom reservatet som har kalavverkats.

Mål: Området tillåts utvecklas till barrskog med stort lövinslag.

Skötsel: Naturvårdande skötsel i enlighet med målet. Inget uttag av virke får ske utan virket lämnas i s.k. faunadepåer. Bete får förekomma.

Delområde L 8,5 ha

Beskrivning: Restaurerad hagmark med bl a en del äldre ekar, hassel och några enstaka askar. De finaste ekarna står ganska öppet intill vägen. Särskilt lavfloran är mycket skyddsvärd med flera ovanliga arter. En av dessa är den i Sverige akut hotade ekspiken som växer rikligt på en delvis avbarkad ek vid kanten mot Lännavägen alldeles innanför stängslet. Andra sällsynta lavar i området är skuggorangelav, grå vårtlav, gulpudrad spiklav, skriflav och dvärgtufs. Även kärlväxtfloran är intressant med flera hävdgynnade arter.

Mål: Trädbärande hagmark med stort ädellövinslag.

Skötsel: Naturvårdande skötsel i enlighet med målet, bete med kor, får och get. Skötselinsatser kan behövas för att ytterligare öppna upp hagmarken och särskilt gynna ädellöv. Ringbarkning av både barr och löv för att öka andelen stående död ved och andelen död ved på sikt får förekomma.

2. Anordningar för friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Genom vissa informationsåtgärder skall området göras mer lättillgängligt. I övrigt kommer angöring till området att underlättas och regleras av det omkringsliggande Orlångens naturvårdsområde. De naturliga förutsättningarna för friluftslivet skall vara styrande för områdets nyttjande. Huddingeleden går genom naturreservatet, i övrigt ska inga nya markerade leder eller stigar anordnas. Området skall kunna användas som studieobjekt för bl a skolor. Ridning får ej ske inom Björksättrahälvöns naturreservatet.

2.2 Åtgärder och skötsel

- Naturvårdsförvaltaren ansvarar för renhållningen inom området.
- Informationstavlor skall uppsättas genom naturvårdsförvaltarens försorg på den plats som finns markerad på skötselplanekartan. På dessa tavlor skall finnas information om området och vad som gäller för allmänhetens vistelse inom naturreservatet Björksättrahalvön.
- Parkeringsplats som också är naturreservatets huvudentré har anordnats vid Ebbadalsvägen 17 på plats som finns markerad på skötselplanekartan.
- En informationsfolder om naturreservatet ska finnas tillgänglig i anslutning till området. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för folderns utformning.

3. Gränsmarkering, skyltning

Reservatets gränser skall markeras ut av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Naturvårdsförvaltaren ansvarar även för övrig skyltning. Skyltningen utförs enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

4. Reservatsförvaltning och tillsyn

Naturvårdsförvaltare är Huddinge kommun. Det innebär ett övergripande ansvar för att syftet med reservatet uppnås och omfattar ansvar för bland annat naturvårdsåtgärder, informationstavlor och annan skyltning, miljöövervakning samt kontakt med markägare och andra berörda. I arbetsuppgifterna ingår också information och upplysning av naturreservatets värden och bestämmelser.

Tillsyn enligt miljöbalken inom naturreservatet utförs av tillsynsmyndigheten i Huddinge kommun.

5. Uppföljning

Reservatet bör kontinuerligt dokumenteras för att öka kunskapen om områdets naturvärden. Förvaltaren ska dokumentera utförda åtgärder samt annat som kan vara av intresse för förvaltningen i enlighet med kommunens egna uppföljningsrutiner. Inventeringsresultat ska läggas in i Artportalen.

Uppföljning av naturvärden och tillstånd kan på sikt leda till att ytterligare skötselåtgärder blir aktuella, med syfte att bibehålla och utveckla reservatets naturvärden. Skötselplanen får i så fall revideras eller kompletteras.

6. Ekonomi

Finansiering av naturvårdsförvaltningen sker genom kommunala medel för skötsel av naturvårdsobjekt med mera. Förvaltningskostnaderna utgörs av gränsmarkering, informationsskyltning, anläggande och underhåll av anordningar för friluftslivet, naturvårdsåtgärder, miljöövervakning samt dokumentation och uppföljning.

7. Källförteckning

- Andersson, Leif (1992): Översiktlig inventering av hotade lavar inom utvalda områden i Salems, Huddinge och Haninge kommuner.
- Collinder, P. och Haglund, A., Ekologigruppen AB 1996: Grönstrukturen i Stockholmsregionen. Regionplane- och trafikkontoret, Stockholms läns Landsting.
- Huddinge kommun 1994: Jord- och skogsbruksprogram för Huddinge kommun.
- Huddinge kommun 1996: Åtgärdsplan del 1 för jord- och skogsbruk i Huddinge kommun.
- Huddinge kommun 1997: Förslag till inrättande av naturvårdsområde Orlången. Föreskrifter - Avgränsning - Skötselplan.
- Klevemark, E. och Klevemark, B. 1996: Botanisk inventering inom Huddinge kommun. Huddinge kommun.
- Länsstyrelsen i Stockholms län 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissutgåva)
- Miljökontoret i Huddinge kommun 1997: Inventering av rödlistade arter på Södertörn.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden och AB CONEC 1989: Naturinventering 1989. Huddinge kommun.
- Naturvårdsverket 1990: Områden av riksintresse för naturvården & friluftsliv. Rapport 3771.
- Snäll, Stanislav (1992): Inventering av skalbaggar och Pseudoskorpionider i området Björksätra halvö Huddinge kommun.
- Toresson, Hans-Göran (1991): Inventering av svamp i utvalda områden i Huddinge kommun ingående i Projekt Hotade Arter.
- Urskog 2000 (1992): Inventering av lavar, svampar och mossor på Björksättrahalvön. Fältbiologerna.
- Wasstorp, Birgitta & Vesterberg, Inga-Britt (1992): Svampinventering för projekt hotade arter, kommunal naturvårdssamverkan på Södertörn.